

ПРОБЛЕМИ ЦІНОУТВОРЕННЯ У НАВЧАЛЬНИХ ПОСЛУГАХ В ЗАЛЕЖНОСТІ ВІД ФОРМИ НАВЧАННЯ У ВИЩОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

Воловець Ярослав Васильович

Національний університет "Львівська політехніка"
79013, вул. С. Бандери, 12, м. Львів, Україна, wolovets@gmail.com

Розглянуто підходи до ціноутворення навчальних послуг бюджетних навчальних закладів, проаналізовано особливості планування і формування навчального процесу. В залежності від потреб споживача навчальної послуги, визначено шляхи удосконалення управління навчальним процесом.

Кінцевим продуктом вищого навчального закладу є випускник із знаннями бакалавра, спеціаліста/магістра із підтвердженням набутого фаху – диплома. Виші України продовжують традиційно організовувати систему навчання в залежності від її форм – денної (базової) та інших від неї (заочної, екстернатної т. ін. в залежності від ситуації, що склалася в результаті абітурієнтського вибору та інших причин).

Ліцензований (максимальний) обсяг числа студентів на той чи інший фах доволі стабільний показник ВНЗ - визначається на підставі нормативних строків за денною формою. Інших форм - із понижуючим коефіцієнтом до базової форми навчання. Методологія визначення ліцензованого обсягу студентства не враховує ситуації на ринку навчальних послуг де замовником виступають ті хто хоче отримати знання в залежності від своїх потреб та обставин, що складаються в конкретний період часу впродовж свого навчання. Поки що залишається мрією студента не тільки відкоригувати напрямок навчання але й пристосувати навчальний процес до своїх потреб. Наприклад студент не може за своїм бажанням змінити форму вивчення конкретної дисципліни, встановити черговість її вивчення, призупинити вивчення однієї дисципліни, розпочати вивчення пріоритетної з його пункту бачення і т. д.

Згідно Порядку ліцензування діяльності з надання освітніх послуг - ліцензований обсяг освітньої послуги - максимальна кількість осіб на кожному курсі навчання, яким може надаватися освітня послуга виходячи з можливостей навчального закладу відповідно до встановлених нормативів. Якщо строк надання освітньої послуги менше року, ліцензований обсяг визначається максимальною кількістю осіб, що навчаються одночасно [1]. Перевищення ліцензованого обсягу допускається у разі поновлення на навчанні осіб, що робили перерву з об'єктивних причин, визначених законодавством.

Якість вищої освіти — рівень здобутих особою знань, вмінь, навичок, що відображає її професійну компетентність відповідно до стандартів вищої освіти. Якість освітньої діяльності — сукупність характеристик діяльності вищого навчального закладу, іншої юридичної особи з надання освітніх послуг, спрямованих на забезпечення здобуття особою високоякісної освіти відповідно до стандартів вищої освіти. З іншого боку проблема якості навчальної послуги є актуальною і залежить від можливостей тих, хто її надає та рівня підготовки сприймати послугу споживачем [2].

Побуває думка (як серед викладачів, так і студентства), що денна форма навчання є найбільш якісною, оскільки планові зустрічі із викладачами та посилений контроль знань дозволяють мотивувати студента на якісну підготовку. Саме за такого погляду формується ціна навчальної послуги. Тут ми не будемо торкатися проблеми ціноутворення в навчанні. Спробуємо обґрунтувати необхідність гнучких підходів до надання навчальної послуги в залежності від потреб конкретної особи, що навчається та пропорційної оплати за навчання в залежності від її сьогочасних потреб.

Поступове зменшення бюджетного фінансування спонукає навчальні заклади до збільшення фінансування навчального закладу зі спеціального фонду [3]. Основним джерелом наповнення спеціального фонду ВНЗ є плата за послуги, що ним надаються.

Організування навчального процесу у ВНЗ виглядає наступним чином (див. таблицю нижче).

Таблиця

Типова схема організування навчання у ВНЗ (власне дослідження)

Форма навчання	Денна	Заочна	Екстернатна	Примітки
Навчальний процес за його учасниками				
Оплата за навчання	Найвища	Поміrkована	Найнижча	Слаба залежить від ринкових умов, заборонена коригуванню впродовж навчання за обраною формою, студент виступає кредитором свого навчання перед навчальним закладом
Всього часу студента	100%	100%	100%	Залежить від кількості часу, відведеного студенту на вивчення дисципліни у кредитах/годинах
з них:				
проведення аудиторних занять викладачем за участі підконтрольних студентів	40-50%	15-20%	-	Процес підданий плануванню та контролю за його учасниками
самостійна робота	60-50%	85-80%	100%	Безконтрольний процес, залежить від рівня підготовленості студента сприймати навчальну дисципліну
Проведення контрольних заходів викладачем за участі підконтрольних студентів	+	+	+	Процес підданий плануванню та контролю за його учасниками; час на проведення залежить від нормативу затрат часу викладача на одного студента та числа студентів, розділених на групи. Цей норматив є

				формальним та заниженим, бо не відображує реальних витрат часу учасників процесу
Обґрунтування нормативів витрат ВНЗ на навчання студента	врегульовані слабо	не врегульовані	не врегульовані	Процес, який мав би бути основним при визначенні ціни навчання не є відпрацьованим. Собівартість навчальної послуги є заниженою через невідповідність в оплаті праці викладачів, низьку фондоозброєність навчального процесу т. ін.

Така схема організування навчання має на меті досягнення певних кількісних і якісних характеристик навчального процесу. Як підказує практика – мета не досягається через наступні причини:

- Студенти різних форм навчання поставлені в нерівні умови щодо контролю за їхньою діяльністю. Найбільш контрольованими є студенти денної форми навчання. Студент денної форми навчання може дійти висновку, що він платить більше за здобування якісної подачі матеріалу кваліфікованим викладачем т. ін., а не за контроль за його діяльністю;
- Значна частина навчального процесу і так не піддається контролю через відсутність відповідних важелів. Ефективність контролю, котрий впливав би на якість освітньої послуги мінімальна;
- Процес контролю хоч і прописаний у різноманітних регламентах ВНЗ, про те носить формальний характер. Він не оплачується (як правило не включений у навантаження/обов'язки контролерів), не є ритмічним заходом. Відсутні критерії контролю, котрі мали б безпосередній вплив на якість освітньої послуги.

На нашу думку вищенаведена схема навчального процесу є застарілою, що не відповідає вимогам часу та теперішній ситуації на ринку навчальних послуг.

Як вихід із ситуації, що склалася, пропонуємо наступне:

- Відмовитись від встановлення ціни за навчання в залежності від його форми. Різниця в ціні має відображати лише витрати пов'язані з аудиторними заняттями. Ціна має слабо впливати на вибір форми навчання студентом. Диверсифікація навчальних послуг за формами навчання сприятиме вчасній проплаті за обраною формою навчання, актуальною для студента на даний час;
- Контроль за якістю навчання виконувати на основі аналізу результатів тестування із застосуванням сучасних автоматизованих систем. Необхідно надати перевагу тим автоматизованим системам контролю за навчальним процесом, котрі в більшій мірі мають можливість контролювати самостійну роботу студента в освоєнні дисципліни. Відмовитись від контролів, що носять суб'єктивний характер та мають опосередкований вплив на якість навчального процесу;
- Оплату праці викладачів ставити в залежність від результатів їх праці. Поступово відмовитись від оплати праці за планово відпрацьоване годинне навантаження;

- Вжити заходів на підсилення планових служб ВНЗ з метою повсюдного використання ними комп'ютерних засобів аналізу виконання запланованого навчання за конкретною дисципліною та конкретним студентом;
- Диверсифікація навчальних послуг за умови постійного обрізання бюджетного фінансування навчального закладу сприятиме зростанню спеціального фонду.

Література

1. Про ліцензування діяльності з надання освітніх послуг: Постанова КМУ від 8 серпня 2007 р. № 1019.
2. Воловець Я. До формування «прибутку» державного навчального закладу [Текст] / Збірник матеріалів ІУ-тої Міжнародної науково-практичної конференції „Управління в освіті”. Львів: Видавництво ДЦ МОНУ, 2009. – С. 51-53.
3. Нечипорук Н. Спеціальний фонд бюджетних установ: планування і формування [Електронний ресурс] : Економічний аналіз. 2010 рік. Випуск 6. С. 131-134 – Режим доступу: http://archive.nbuuv.gov.ua/portal/soc_gum/Ecan/2010_6/pdf/nchyporuk.pdf .

АМЕРИКАНСЬКИЙ ДОСВІД ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ ЯК ДЖЕРЕЛО ДЛЯ РЕФОРМУВАННЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

Вольська Мар'яна Михайлівна, Ієвлєв Олександр Миколайович
 Національний університет «Львівська політехніка»,
 79060, м. Львів, вул. І.Пулюя 4/78, mariana-27@ukr.net

В роботі проаналізовано американський досвід організації навчання студентів як джерело для реформування вищої освіти України.

Сьогодні система освіти стоїть на порозі глобальних реформ. Зміст і сутність докорінних змін викладені в Проекті Концепції розвитку освіти до 2025 року.

Першим напрямом Концепції розвитку освіти є приведення структури освіти у відповідність до потреб сучасної економіки та інтеграції України в європейський економічний та культурний простір.

У вищій та професійній освіті пропонується перейти на трирічний бакалаврат у рік першого випуску 12-річної школи та передбачити в університетах "нульовий" курс для осіб, які здобули повну загальну середню освіту за іншими профілем. Перехід до дворічної магістратури передбачений у рік першого випуску трирічного бакалаврату [3].

Детальніше сутність реформ у вищій освіті висвітлює Закон України «Про вищу освіту» № 76-VIII від 28.12.2014, ВВР, 2015, № 6, ст.40., в ньому чітко окреслюються основні тенденції, а саме: автономія вищого навчального закладу; академічна мобільність; академічна свобода; акредитація освітньої програми; кредит Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи [1].

Враховуючи той факт, що реформи необхідні Україні вже дуже давно, варто підкреслити потребу у швидкій реорганізації систем вищої освіти, як пріоритетного джерела розвитку держави.

Для якнайшвидшої реалізації поставлених завдань варто звернутись до існуючих на такій же базі вищих навчальних закладів інших країн. Відомо, що лідером за параметрами якості і розвиненості галузі вищої освіти є США. Безперечним доказом цього є сам Болонський процес, метою якого є власне реформація освіти за освітніми стандартами США.

В Концепції розвитку освіти до 2025 року та Законі України «Про вищу освіту» чітко сформований концептуальний зміст змін. Але для першого кроку в напрямку цього